

## **“МОНГОЛ УЛСЫН ЭДИЙН ЗАСГИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ БА ХӨРШ ОРНУУДЫН ХҮЧИН ЗҮЙЛ” СЭДЭВТ ЗӨВЛӨЛДӨХ УУЛЗАЛТААС ГАРГАСАН ЗӨВЛӨМЖ**

2004 оны 1 дүгээр сарын 29-ний өдөр  
Улаанбаатар хот

XX зууны сүүлчээс дэлхий дахинаа шинжлэх ухаан-техник, мэдээллийн технологийн үсрэнгүй хөгжилтэй нягт уялдаатайгаар ардчилал, эдийн засгийн шинэчлэлтийн шинэ давалгаа өрнөж улс үндэстний оршин тогтнох, хөгжин цэцэглэх орчин, арга зам ихээхэн өөрчлөгдөв. Улс орнуудын нэг хэсэг нь шинэ зууны гол үзэгдэл болж буй глобалчлалын их түрлэгт ашигтай байр суурь эзэлж хөгжлөө түргэтгэх, нөгөө хэсэг нь түүнд хохирол багатай татагдан орохын төлөө өрсөлдөн тэмцэж буй өнөө үед үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдлын уламжлалт үзэл баримтлал, ойлголтууд зарим талаар хоцрогдон шинэ нөхцөл байдалд тохирохгүй болжээ. Тухайлбал, эдийн засгийн бие даасан байдал, тусгаар тогтнолын тухай үзэл ойлголтонд урьд өмнө гадаад орчноос хамааралгүй байж өөрийн хэрэгцээгээ бие даан хангах асуудал давамгайлж байсан бол эдүгээ хол ойрын түншүүд, глобал зах зээлтэй хэр зэрэг харилцан хамаарлыг бий болгож, хэр зэрэг оюуны өндөр чадамж, өндөр бүтээмжтэй интеграцид орж байгаа, дэлхий, бүс нутгийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвартай эсэх асуудал зонхилох боллоо. Энэ үүднээс авч үзвэл Монгол орон хоёр их гүрний дунд далай тэнгисээс алслагдсан газар зүй, байгаль цаг уурын тааламжтай бус нөхцөлд цөөн нэр төрлийн бүтээгдэхүүний экспортонд түшиглэсэн бага, эмзэг эдийн засаг бүхий орон тул эдийн засгийн аюулгүй байдлыг ханган бэхжүүлэхийн тулд урт хугацааны хэтийн бодлогын хүрээнд өргөн цар хүрээтэй гүнзгий судалгааг хийх зайлшгүй шаардлагатай нь илт харагдаж байна. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 11-р зүйлд “...үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үндсэн арга хэрэгсэл бол баттай мэдээлэл, нарийн судалгаа, тооцооны үндсэн дээр үйл явдлын өрнөлт, хөгжлийг урьдаас харж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах явдал мөн” гэж заасан билээ.

Эл байдлыг харгалзан Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй Байдлын Зөвлөлийн Ажлын албанаас санаачлан “Эдийн засгийн хөгжил, аюулгүй байдал”, “Монгол Улсын эдийн засгийн аюулгүй байдал, шалгуур

үзүүлэлтүүд” сэдэвт эрдэм шинжилгээний бага хурлууд, ШУА-ийн Олон Улс Судлалын Хүрээлэнтэй хамтран зохион байгуулсан “Монгол Улс дахь орос, хятад судлалын өнөөгийн байдал, цаашдын төлөв” сэдэвт зөвлөлдөх уулзалтыг 2002 онд зохион байгуулсан нь энэ талын судалгааг эрчимжүүлэхэд зохих хувь нэмрээ оруулсныг онцлон тэмдэглэж байна. Цаашид энэхүү судалгааны ажлын эрчмийг үргэлжлүүлэх, судлагааны чиглэлийг нарийвчлан гүнзгийрүүлэх үүднээс Монгол Улсын эдийн засгийн аюулгүй байдалд зонхилох үүрэгтэй хөрш хоёр их гүрний хүчин зүйлийг бодлого тодорхойлох, хэрэгжүүлэх албаны хүмүүс, эрдэмтэн судлаачдын оролцоотойгоор тал бүрээс нь судлан хэлэлцэхэд энэ удаагийн зөвлөлдөх уулзалтын зорилго оршино.

Монгол Улсын эдийн засгийн өнөөгийн байдал, хөгжлийн төлөв, түүнд хөрш орнууд ОХУ, БНХАУ-ын зүгээс үзүүлж буй нөлөө, хүчин зүйлийг харгалзан зөвлөлдөх уулзалтад оролцогчдоос гаргасан дүгнэлт, үнэлгээ, саналыг үндэслэн улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдлыг цаашид ханган бэхжүүлэх, хоёр талын харилцаанд баримтлах чиг бодлого, байр суурийг тодотгох, түүний шинжлэх ухааны үндэслэлийг сайжруулах зорилгоор бодлогын болон судалгааны шинжтэй дараахь Зөвлөмжийг гаргах нь зүйтэй хэмээн үзэв.

### 1. Бодлогын чиглэл

- Дэлхий дахинаа гарч буй өөрчлөлт, глобалчлалын үйл явц, улс орны өнөөгийн эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн түвшин, Монгол-Орос, Монгол-Хятадын харилцааны бодит байдлыг харгалзан “Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын” Эдийн засгийн аюулгүй байдлын тухай хэсэг, “Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлалын” хөрш орнуудтай холбогдох хэсгүүдэд зарим өөрчлөлт, тодруулга хийх,

- Жилээс жилд эрч хүчээ авч буй дэлхийн худалдааны либералчлалын үйл явцтай улс орныхоо эдийн засгийн хөгжлийг уялдуулахад чиглэсэн өөрчлөлт шинэчлэлтээ үргэлжлүүлэх, чингэхдээ манай улсын гадаад худалдааны нийт эргэлтийн 60 орчим хувийг хөрш орнууд эзэлдэг, хүн ам цөөнтэй, өргөн уудам нутаг дэвсгэртэй, хоёр их гүрний дунд оршдог, далайд гаршгүй зэрэг өвөрмөц онцлогоо харгалзахын сацуу, Дэлхийн худалдааны байгууллагад хөрш орнуудаасаа түрүүлж элссэн давуу талаа сайтар ашиглахыг эрмэлзэх,

- Стратегийн ач холбогдол бүхий импортын зарим бүтээгдэхүүний хувьд нэг улсын хараат байдлаас гарах, үүний тулд

дотоодын үйлдвэрлэлийг бий болгоход голлон анхаарах, байж болох зах зээлийн өөр эх үүсвэрүүдийг бий болгох,

- Эдийн засгийн аюулгүй байдлын нэг чухал нөхцөл болох харилцан хамаарлын түвшинг нэмэгдүүлэхийн тулд хөрш орнуудын хил залгаа муж, аймгуудтай харилцан ашигтай байх зарчмын үндсэн дээр хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, үүний тулд Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжил, дэд бүтцийг хөгжүүлэх, чөлөөт бүс байгуулах зэрэг томоохон хөтөлбөр, төслүүдийг хэрэгжүүлэхдээ хөрш орнуудын дотоод, гадаад бодлоготой нь нягт уялдуулах,

- Хөрш орнуудаас оруулсан болон оруулж буй хөрөнгө оруулалтыг аль болох Монголын хөгжлийг дэмжсэн, экспортод чиглэсэн бараа бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбар руу чиглүүлэх, одоо ажиллаж буй хамтарсан үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагааны үр өгөөжийг бүх талаар нэмэгдүүлэхэд байнга анхаарч байх,

- Монгол Улсад өндөр хөгжилтэй, санхүүгийн чадавхи бүхий орнуудаас томоохон хөрөнгө оруулагчдыг татан оруулахдаа хөрш орнуудын зах зээлийг ашиглах бүхий л таатай орчин нөхцлийг бүрдүүлэх талаар дэс дараатай арга хэмжээ авах,

- Улс төрийн терроризм, далд эдийн засаг, авилгал, хээл хахууль, зохион байгуулалттай гэмт хэрэг, гадаадын иргэд хууль бус оршин суух зэрэг хууль бус, зохисгүй үйлдлүүдийг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн хууль эрх зүй, эдийн засгийн болон зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх,

- Эдийн засгийн аюулгүй байдалд хяналт тавих механизмыг сайжруулах, үүний тулд Монголын эдийн засагт тохиолдож болзошгүй бодит аюул, хямралаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэгдсэн, олон улсын нийтлэг жишиг, өөрийн орны онцлогийг харгалзан үзсэн эдийн засгийн аюулгүй байдлын шалгуур үзүүлэлтүүдийн систем, зэрэглэл бий болгох, тэдгээртэй уялдуулан авах арга хэмжээг судлан боловсруулах

## 2. Судалгааны чиглэл

- Эдийн засгийн аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх худалдааны түнш гол орнуудын, ялангуяа хөрш Орос, Хятадын эдийн засагт гарч болзошгүй хямралыг дамжуулах гол суваг нь болох худалдааны нөхцлийг гадаад валютын ханш (түүний дотор рубль, юаний ханшны нөлөө), далд эдийн засгийн хүчин зүйлүүдтэй нягт уялдаатайгаар судлах,

- Хөрш орнуудтай харилцах дунд болон урт хугацааны хөтөлбөр, бодлогын чиглэлийг боловсруулах,

- Гадаад худалдаанд үзүүлэх хил худалдааны хувь хэмжээ, түүнийг боловсронгуй болгоход нөлөөлж буй хүчин зүйлийг судалж, цаашид авч хэрэгжүүлэх, арга хэмжээг тодорхойлох,

- Үндэсний амин чухал эрх ашиг, аюулгүй байдалд онцгой ач холбогдолтой, гол гол асуудлуудаар системтэй, нарийвчилсан судалгаа хийх, үнэлгээ хийх болон үр нөлөө бүхий бодлогын баримт бичиг, зөвлөмж боловсруулах оновчтой бүтэц бий болгох, өөрөөр хэлбэл бодлого боловсруулах үйл явцад эрдэмтэд, мэргэжилтнүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх замаар төр засгийн байгууллагуудаас гарах бодлого шийдвэрийн шинжлэх ухааны үндэслэлийг сайжруулах ,

- Монгол Улсын эдийн засгийн аюулгүй байдалд хөрш орнуудын нөлөө, хүчин зүйлийг судлах ажлыг эрчимжүүлэх үүднээс ШУА-ийн болон бусад судалгааны байгууллагууд ҮАБЗ-ын Ажлын албаны захиалгын дагуу тодорхой төслүүдийг Шинжлэх ухаан технологийн сангийн санхүүжилтийн хүрээнд тогтмол хэрэгжүүлж байх,

- Хөрш орнуудын улс төр, эдийн засаг, гадаад бодлого, аюулгүй байдлын талаарх мэдээллийг системтэй, шуурхай хүлээн авч боловсруулан шат шатны холбогдох байгууллагуудад түгээх механизм бий болгох, үүний тулд ҮАБЗ-ын Ажлын алба, Олон Улс Судлалын Хүрээлэн болон бусад судалгааны газруудад нэгдсэн мэдээллийн сан, сүлжээ байгуулах зэрэг болно.

### **Зөвлөлдөх уулзалтад оролцогсод**